

እገዳ ሕቡራት ሃገራት ተላላሊ፡ ዮሃና! ካብ እገዳ ኢሳያስ የገላገለና!

ብደስበለ መሓሪ

ኣብዚ ዝሓለፈ ሰሙን እቲ ኣብ ወርሒ ታሕሳስ 2009 ኣብ ልዕሊ መንግስቲ ኤርትራ ዝተበየነ ናይ ዕደጋ ኣጽዋር፡ መገሻ ላዕለዎት ሓለፍቲ መንግስቲን ንብረቶምን ዝምልከት እገዳ ተላላሊ፡ ብታሕጓስ ዝውቃዕ ዘሎ ከበርን ዝረኦ ዘሎ ቅጥዒ ዘይብሉ ዝላን ዕንደራን ንግዜ ምግዳፍ ይሓይሽ። እቲ እገዳ ስለምንታይን ከመይን ተወሲኑን ከመይኻ ተተርጉሙን ብዙሕ ተዘራብሉን ተጻሒፍሉን ስለዝኾነ ምድጋሙ ጊዜን ጉልበትን ኣንበብቲ ምጥፋእ ከይከውን ክሰግሮ መሪጸ ኣሎኩ። እቲ ሎሚ ከተኩረሉ ደልየ ዘሎኹ ጉዳይ እቲ ሰዓብቲ ስርዓት ኢሳያስ ደጋጊሞም ዘተንብህዎን ዝትስፈውሉን ዘለዉ ናይ ለውጢ ሕቶን ቁጠባዊ ህንጻት ሃገርን ክኸውን ኢዩ።

ሓቂ ኢዩ ኣብዚ እዋንዚ እቲ ኣብ መንገዲ ኤርትራን ኢትዮጵያን ዝጸንሐ ናይ ዕስራ ዓመታት "ኣይ ኩናት፡ ኣይ ሰላም" ሃውሁ ተዛዚሙ፡ መስርሕ ሰላምን ናይ ውዕላት ምፍርራምን ብቐልጣፊ ክሰላስል ይርኦ ኣሎ። ኢሳያስ ኣፈወርቂ ከተማታት ኢትዮጵያ እናማረጸ ምምልላስ ዝውቱር ኮይኑ ጸኒሑ ኣሎ። ናቦይ ከምዝኸውን ኣይፍልጥንምበር ቀጻሊ ዑደት ክህሉ ከምዝኸእል'ውን ምእማት ካብ ሓቂ ምርሓቕ ኣይከውንን። ኣብ ዝሓለፈ ሰሙን ድማ እገዳ ሕ.ሃ. ተላላሊ ኣሎ። ብመገታዊ ኣዘራርባ መሰረት፡ እቲ ኣብ ኤርትራ ንሕጊ ዝምእዘዝ ስርዓት ከይነግስ፡ እሱራት ከይፍትሑ፡ ገደብ ኣልቦ ኣገልግሎት ሕጋዊ መኣዘኑ ከይሕዝን፡ እቲ ባይታ ዘቢጡ ዘሎ ቊጠባዊ ሰረት ሃገርና ትንፋስ ከይመልስን ጉልባብ ኮይኑ ዝጸንሐ እገዳታት ኢሳያስ ኣፈወርቂ ክለዓልን ሽግር ኤርትራ ኩሉ ክፍታሕን ብዙሕ ኤርትራዊ ዝጽበዮ ዘሎ ክውንነት ኢዩ። እንተደኣ ክዉን ኮይኑ ብዙሕ ጻዕርን ግዜን ዝሓትት ምዃኑ'ውን ዘጠራጥር ኣይኮነን። እቶም ንኢሳያስ ኣፈወርቂ ከም ምድራዊ ኣምላኽ ዘምልኽዎን ዝኣምንዎን ናብቲ ለዋህ ህዝብና ዘመሓላልፍዎ ዘለዉ መልእኽቲ ነዚ ዝመስል ኢዩ።

እቲ ኣብ ኢትዮጵያ ከይዱ ኣብ ዝተፈላለየ ከተማታት ዝተዛረቦ ዘረባን ዘርኣዮ ዘሕፍር ባህርያትን፡ ርእዮም ከምዘይረኣዩ፡ ሰሚዖም ከምዘይሰምዑ፡ ክሓልፍዎ ደልዮምምበር እቲ ዝህቦ ምልክታት ናብቲ ንሳቶም ዝሓስብዎ ዘምርሕ ኣይኮነን። ወይድማ እተን ለወሃት ኣዴታት ዝብልኦ ዘለዎ "እቶም ኣብ ኢትዮጵያ ክኣቱ ከሎ ጡፍ ጡፍ ኢሎም ዝተቐበልዎን ካባታት ዝኸደንዎን ዓበይቲ ዓዲ ስለዝፈወስዎምበር" ከምኡ ኢሉ ክዛረብን እቲ ዘርኣዮ ተግባራት ከርእን ኣይክእልን ኢሎም ከመኽንይሉ እንተዝፍትኑ'ኳ ምሓሽ። እቲ ሓቂ ከምዚ ኣደታት ዝብልኦ እንተደኣ ኮይኑ፡ ወይ ናብቶም ናይ ዓዲ ያዕቆብ ጠንቋሊ ወይ ድማ ናብቶም ዓማውልቱ ካልኦት ከይዱ ክፍወስ ምምካር ከድሊ ኢዩ።

እቲ ዝገርም ግን እዞም ጉጅለ ኣምላኽትን ሰዓብትን ኢሳያስ ኣብዚ ዝሓለፈ ነዊሕ ናይ ታሪኽና ጉዕዞ ዝረኣይዎን ዝሰምዕዎን ሓቅታት ኣዛሚዶም ብኣንገሎም ክመዝንዎን ከመራመርሉን ዘይምኽእሎምን ኢሳያስ ኣፈወርቂ ለውጢ ክምጽወተሎም ይጽበዩ ምህላዎም ኢዩ። ብኣንጻሩ ግን፡ ብዙሓት ኣብ ዝተፈላለየ ጽፍሕታት መንግስትን ሃገርን ተዋፊሮም ዝሰርሑ ዘለዉ ዜጋታት፡ ኣብ ኢሳያሳዊ ኣምልኾት ዘይኣምኑ፡ ብሃገራዊ ሓልዮትን ሓላፍነትን ተደሪኹም፡ ሓደ መዓልቲ ራህዋ፡ ሰላምን ሃገራዊ ትንሳኤን ክመጽእ ምዃኑ ኣሚኖም ብተስፋ ዝነብሩን ዝሰርሑን ምህላዎም ዓቢ ተስፋ ኢዩ። እታ ሓንቲ መዓልቲ ድማ ቀሪባ ከምዘላ ከይተገንዘብዎ ዝተርፉ ኣይመስለንን። ለውጢ ብትምኒት ጥራይ ክመጽእ ከምዘይኮነ፡ ኣብ ክውንነት

ዝተሞርኮስ ቃልስን ልዑል ተወፋይነት መስዋእትን ከምዝሓትት ዘጠራጥር ኣይኮነን። እቲ ክሳብ ሎሚ ጉልባብ ኮይኑ ዝጸንሐ ዕንቅፋታት ተቐንጢጡ ስለዝኮነ፣ ናይ ለውጢ መስርሕ ብኢሳያስ ኣፈወርቂ ክምጽወት እግርን ኢድን ኣጣሚርካ ምጽባይ፣ ልውህናን ዕሽልነትን ጥራይ ምዃኑ ምስትውዓል ኣድላዪ ኢዩ። ብዛዕባ መንነት ኢሳያስ ኣፈወርቂ ካብ ሕሉፍ ታሪኽ ትምህርቲ ክንወስድ ይግባእና።

እቶም መተዓብይቱ ዝትርኽዎ ናይ ንእስነቱ ታሪኽ ገዲፍና፣ ኣብ ቃልሲ ካብ ዝተጸንበረሉ ግዜ ጀሚርካ ዘሎ ናይ 52 ዓመታት ግዜ፣ ኣጸቢቐም ዝፈልጥዎ ደቂ ሃገርን ኣብ ዝተፈላለዩ እዋናት ብቐረባ ዘዛረብዎ ወጻእተኛታትን ካብ ዝገልጽዎን ካብ ንባብን ትዕዝብትን ተበጊስካ ዝተዋህለል ኣፍልጦ ስእሊ ባህሪ ኢሳያስ ምግምጋም ኣገዳሲ ኢዩ።

“እንተ ተበዲህ ዝያዳ ዘይዕጽፍ(stubborn)፣ዝያዳ ደረቕ (rigid) ኢዩ ዝኸውን፣ብጣዕሚ ስምዒታዊ ኢዩ።” Isayas Afeworki quoted in Dan Connell, *Against all odds: a chronicle of the Eritrean Revolution*, 1997, p 173።

ኢሳያስ ኣፈወርቂ ብትዕቢት ዝሓበጠ፣ ብመንፈስ ኣነ እፈልጥን መን ከማይን ዝተመረዘ፣ ዘይርጉእን ዘይቅሱንን ኣእምሮ ዝውንን፣ኣብ ነብሱ ንዝቐርብ ነቕፌታ ከም ገበን ዝቈጽር፣ ንሸግር ብዘተን ዲፖሎማሲን ምፍታሕ ከም ስዕረት ዝወስዶ፣ ተጠራጣርን ኣብ ካልእ ሰብ ምትእምማን ጨርሹ ዘይብሉን፣ ሕድገት ዘይፈልጥ ብድርቅና ዝተማረኸ፣ ሊበራላዊ ደሞክራሲ ኣዝዩ ዝጸልእ፣ ጨካንን ቂምተኛን ምዃኑ ብዙሓት ዝምስክርዎ ሓቂ ጥራይ ዘይኮነ፣ ኣብ ዝሓለፈ ብዙሕ ዓመታት ኣብ ግብረ ብዘርኣዮ ባህርያት ብዙሕ ኤርትራዊ ዜጋ ዝተገንዘቦ ሓቅታት ኢዩ። እዚ ባህርያት'ዚ እቶም ብፍቕሩ ዝዓወሩን ኣምለኽቱን ጨሪሾም ከም ዘይገንዘብዎን ከም ዘይተመህሩን ከይተደቀሰ ዝተሓልመ ኢዩ። እታ ክንልግሰሎም ንኸእል ምኽሪ፣ እቶም ኣሚኒሞ ተጋዲሎም ኣብ ፈቐዶ ጐዳጉዲ ዝማስኑ ዘለውን፣ ይምቱ ይሃልዉ ዘይተፈልጡን ሃገራውያን ጀጋኑ፣ ኣብ ፈቐዶ ስደት ብጥልመት ኢሳያስ እናኣስቁርቁሩ ዝነብሩ ዘለዉ መራሕትን ተጋደልትን፣ ከምኡ ድማ፡ "ካብ ዚኣምስ ደርጊ ምሓሸና" እናበለ ክራገም ዝውዕል ዘሎ ህዝብናን ትምህርቲ ክወስዱ ምሕባር ጥራይ ኢዩ።

እዚ ባህርያት'ዚ ምስ ስነኣእምሮኣዊ ኣተሃናንጽኡ ዝተኣሳሰረ ምንባሩ እቶም መተዓብይቱ ዝገልጽዎ'ኳ እንተኹነን፣ ኣብ ገለ እዋናት'ውን ብልጭ ዝብል ምንባሩ ክሕበር እንተጸንሐን፣ ብዝያዳ ጐሊሑ ክርእ ዝጀመረ ግን ካብ ምንቅስቃስ ጉጅለ 15 ኣብ 2001 ኢዩ እንተተባህለ ካብ ሓቂ ዝረሓቐ ኣይኮነን። ቅድሚኡ ግን፣ እቲ ኣብ 1994 ኣብ ናቕፋ ዝተኸየደ ሳልሳይ ጉባኤ ህ.ግ.ሓ.ኤ ዝተለሞ ረቂቕ ውዲት ምግንዛብ ኣገድሲ ይኸውን። "እዚ ውድብ'ዚ ሓዱሽ ደም፣ ሓደስቲ መራሕቲ የድልይዎ ኣለዉ" ዝብል ቅቡልን ቅኑዕን ዝመስል ሓሳብ ብምጭራሕን፣ "ምድርራብ ሓላፍነታት ኣብ መንግስትን ውድብን ንስራሕ ኣሳልጦ ዕንቅፋት ከምዝኾነ" ብምእማንን፣ እቶም ክውጥርዎን ክወዳደርዎን ዝኸእሉ ነባራት ተቓለስቲ ካብ ፈጻሚ ኣካል ውድብ ከምዘግለሉ ገበረ። ብስም "ሓድሽ ደም" ኣብ ቃልሲ ነዊሕ ተመክሮ ዘይነበሮም፣ ክቃወምዎ ዘይደፍሩ ምእዙዛት "መንእሰያት" ኣብ ፈጻሚት ሽማግለ ናይቲ ውድብ ኣምረጸ። እቲ ክሳብ እቲ እዋን'ቲ ዝጥቀመሉ ዝነበረ ሕቡእ ሰልፊ ከምዝፈረሰ ብምእዋጅ፣ ስልጣን መንግስቲ ናብቲ ንሱ ብቐሊሉ ኪቈቐጸር ዝኸእል ፈጻሚት ሽማግለ ውድብ ብምስግጋር፣ ነቲ መንግስታዊ ትካላት ከልምሶ ጀመረ። ፖለቲካውን ቊጠባዊን መዝነት ትካላት መንግስቲ ናብ ውድባዊ መሪሕነት (ፈጻሚት ሽማግለ) ብምዝምባል ብዘይ ተቓውሞ ምልካዊ ኣመራርሓ ንምስፋን ባይታ ከጣጥሕ ጀመረ።

ጉጅለ 15 ዘቐረበዎ ጠለብ ኣኼባ ሃገራዊ ባይቶ ክካየድን ህልውን ሕሉፍን ኮነታት ሃገርን ውድብን ተገምጊሙ ናብ ሓድሽ መድረኽ ንምእታውን ቅዋም ንምትግባርን ዘድሊ ስትራተጂ ክንሕጽጽ ዝብል ምንባሩ

ሰነዳት ዘብርሆኳ እንተኮነ፤ ኢሳያስ አፈወርቂ ግን ክብሩ ዝተደፍረን ስልጣኑ ዝተተንከፈን ስለዝመሰሎ፤ ኣብ ክንዲ ዘተ ሓይሊ መሪጹ ኣብ ዕራዲሮ ክዳጉኖም ወሰነ። ደገፍቲ ኢዮም ዝብሎም'ውን ኣሰረ። ጋዜጣታት ብምእጋድ ኣዳለውቲ ጋዜጠኛታት'ውን ብምቕፋድ ጸረ ዲሞክራሲ ባህሪ ኣረጋገጸ። በቲ ዝተዘርገሐ ጽሑፋትን ዝተፈጥረ ምብርባርን ክሳብ ሸው ብህዝቢ ብዙሕ ዘይፍለጥ ዝነበረ እከይ ተግባራቱን ባህርይኡን ስለዝተቐለፀ፤ ኣብ ልዕሊ ህዝብን ሃገርን ቂምትኡን ቅርሕንቱን ንምውጻእ ናይ ምዕናውን ምፍራስን ውጥኑ ኣበገሰ። ኩሉ ትካላት መንግስትን ውድብን (ሃገራዊ ባይቶ፡ ላዕለዋይ ቤት ፍርዲ፡ ማእከላይ ባይቶ ህግደፍ . . .) ብምድስካል ምልካዊ ስርዓቱ ከስፍን ተተሓሓዞ። ካብ ግዜ ናብ ግዜ ናይ ተቃውሞ ድምጺ ዘስምዑ ዝተፈላለዩ ምንቅስቃሳት ጉልባብ እናፈጠረ ክኣስርን ክቐትልን ጥጡሕ ባይታ ኣንጺፉ ይቕጽሎ ኣሎ።

ኣብዚ እዋንዚ ብፍቕሪ ዶክተር ኣቢይ ተማሪኹን ብጽልኢ ህ.ወ.ሓ.ት. ተላዕጢጡን ዘካይዶ ዘሎ ምንቅስቃሱ'ውን ኣብ ዘይንደልዮ ደልሃመት ክወስድ ከምዝኽእል ምጥርጣር ባህሪ ኢሳያስ ካብ ምግምጋም ዝብገስ ግምት ኢዩ። ምስ ብሄራት ኣምሓራን ኦሮሞን ተሻሪኹ ናብ ህዝባዊ ወይኔ ሓርነት ትግራይ ዘተኮረ ውዲታት ይኣልም ከምዘሎ ንኹሉ ብሩህ እናኹን ይኸይድ ኣሎ። እዚ ዘይንቡር ፖለቲካዊ ኪዳንዚ ኣብ ዝምድና ትግራይን ኤርትራን ከስዕቦ ዝኽእል ሓደጋ ቀሊል ኣይክኸውን ኢዩ። ደጋጊሙ ብዛዕባ ኣገዳስነት ምርግጋእ ኩነታት ኢትዮጵያ ቀዳምነት ክወሃቦ ኣለዎ እናበለ ዝዘርገሐ ዘሎ መልእኽቲ ናብ ምድምሳስ ህ.ወ.ሓ.ት ዝእምት ምዃኑ ምግንዛብ ዘሸግር ኣይኮነን። ኣብዚ እዋንዚ ቀዳማይ ዕማም ኢሳያስ አፈወርቂ፤ ብኣጀንዳ ዶክተር ኣቢይ እናተመርሐ ህዝባዊ ወያኔ ሓርነት ትግራይ ዘወሰነ ምርግጋእ ኢትዮጵያ ምዕማም ምዃኑ ክሰሓት የብሉን። ንኤርትራ ዝምልከት ናይ ለውጢ ኣጀንዳ ኣብዚ ግዜዚ ኣብ ሓንገል ኢሳያስ ቦታ የብሉን።

ጉድኒ ንጉድኒ ናይዚ ፖለቲካዊ ኪዳንዚ ዝካየድ ዘሎ ኣጀንዳ'ውን እንተኹን፡ ቊጠባዊ ምንቅስቃስ ኤርትራ፤ ካብቲ ዝተሓተ ሸቐጣ ሸቐጥ ናይ መዓልታዊ ሃላኽቲ ኣቐሑ ጀሚርካ ናብቲ ዝለዓለ ናይ ምፍራይን ምጉዕግዝን፤ ናብ ደገ ምልኣኽን ናብ ሃገር ምምጻእን ዘገልግል ሰራውር ቊጠባ ኣብ ትሕቲ ቊጽጽር ኢትዮጵያ ዝጠምር ፖሊሲ ተበጊሱ ከምዘሎ ዘርኢ ኢዩ። ናይ መሬት፤ ናይ ኣየርን ናይ ባሕሪን መግዓዝያ ብናይ ኢትዮጵያ ነጋዶን ትካላትን ተዓብሊሉ ይካየድ ምህላዉ ሓቅታት ዘብርሆ ክውንነት ኢዩ።

ንምዃኑ እቲ ንዓመታት ኢሳያስ ዝተመክሐሉን ምሉእ ዓለም ጸላእትና ክኾኑ ዝገበረን ኢሉ ዝግዕረሉ "ርእሰኻ ምኽኣል" ዝበሃል ቊጠባዊ ፖሊሲ ደኣ ኣብዚ እዋንዚ ኣበይ ተሰወረ? ወይስ ንሕና ከይተረድኣና "ርእሰኻ ምኽኣል" ምስ ኢትዮጵያ ቊጠባዊ ውህደት ምስ ገበርና ኢና ንትርጉሞ ኢዩ ዝብለና ነይሩ? ወይ ድማ "ርእሰኻ ምኽኣል" ኣብዚ እዋንዚ ክንትርጉሞ ዘይከኣል ቊጠባዊ ፖሊሲ ስለዝኾነ ምስ ኢትዮጵያ ቊጠባዊ ውህደት ምፍጣር ጥራይ ኢዩ ዘዋጸኣና ዝብል ምርጫ ወሲኑ ኢዩ?

እታ ንዓመታት ቀዳመይቲ ጸላኢት ሃገርን ህዝቢን ኤርትራ ተቈጺራ ብዝገበረቶን ዘይገበረቶን መኽፈቲ ኣፍ ኢሳያስ ኮይና ዝጸንሐት ኣመሪካ፤ ስውድ ዓረብን ኤሚራት ብምቕዳም ባይታ ድሕሪ ምጥጣሕ ናብ ኤርትራ ገጸ ትጥምት ኣላ። ኣብዚ ዝምድናዚ ኣቐዲሙ ዝርእነጥቢ ኣብ መንጎ ኢሳያስን ትራምፕን ዘሎ ምምስሳልን ኣብ መንጎ ኢሳያስን ኦባማን (ቅዲሚኡ ድማ ክሊንተን) ዝነበረ ፍልልይን ኢዩ። "ሰብ ናብ ሰብ፡ ዝብኢ ናብ ገረቡ" ኢልካ ክስገር እኹል ዝገልጸ እመስለኒ።

ዝምድና ኣመሪካን ኤርትራን ድሕሪ ናጽነት ንገለ ዓመታት ጽቡቕ ምንባሩ ብዝተፈላለዩ ሓቅታት ዝግለጽ ኢዩ። ድሕር'ቲ ኣብ መንጎ ኤርትራን ኢትዮጵያን ዝተፍጥረ ኩነት፡ እቲ ዝምድና እናኸፍኦ ከምዝኸደ ይዝከር።

ኣብ 2002 ምስ ኣብ ዲራቕ ዝካየድ ዝነበረ ኩናት ተኣሳሲሩ ኣመሪካ ኣብ ከባቢ ቀይሕ ባሕሪ ወተሃደራዊ መዓስከር ክህልዎ ምንቅስቃስ ትጅምር ። ከም ተመራጺ ቦታ ጅቡቲን ኤርትራን ይጥመታ ። ነዚ መደብ ናይ ኣመሪካ ኣብ ባሕርን ወደባትን ኤርትራ ንምእንጋድ "ስለምንታይ ኤርትራ ዘይትኸውን" "(Why not Eritrea?)" ዘርእስቱ ሰነድ ብምዝርጋሕ ቅሩብቱ ንምግላጽ ዘመተ የዋፍር ።

በዚ ጥራይ ከይተወሰነ፡ ምስ ኣመሪካ ዝነበሮ ዝምድና ንምምሕያሽ፡ ኣብ ወርሒ US\$ 50፣000 እናኸፈለ ዘስርሖ፡ ግሪንበርግ ትራውሪግ (Greenberg Traurig) ዝበሃል ኣማላዲ (lobbyist) ትካል ብምቕዳር ካብ 15 ማዝያ 2002 ክሳብ 14 ማዝያ 2003 ድሕሪ ምጽዓሩ ከይተዓወተ ተረፈ ። ምስቲ ኩሉ ባህርያውን ትሕተ-ቅርጻውን ብልጫታት ኤርትራ፡ ብርቱዕ ሃሩርን ምንኣስን ጂቡቲ እናተፈልጠ ወተሃደራዊ መዓስከር ኣመሪካ ኣብ ጅቡቲ ክትከል ተወሰነ ። እቲ ቀንዲ ምኽንያታት ናይዚ ፍሽለትዚ ድማ

1. ዘይርጉእ (ተገላባጢ) መንፈስ፡ ጻሕታሪ ዝምባሌን ኣዕገርጋሪ (ተኹታኺ) ዝኾነ ባህርያት ናይ ኢሳያስ፤
2. ርጉእ ውሽጣዊ ፖለቲካዊ ኩነታትን ምእዙዝነትን ጅቡቲ፤
3. ምስ ኢትዮጵያ ዘለዎ ጥዑይ ዝምድና ኣብ ግምት ብምእታው ካብ ምስ ኢትዮጵያ ዘይምስምማዕ ምስ ኤርትራ ዘይምስምማዕ ምምራጽም ኢዩ ።

እዚ ፈተነዚ ድሕሪ ምፍሻሉ ድማ ኢዩ እቲ ንዓመታት ጸረ-ኣመሪካን "ከደምታ" ወያኔን እናተባህለ ኣእዛንን ሓንጎልን ህዝቢ ኤርትራ ዘደንቁረ ዘመተ ዝተበገሰ ።

ኣብ መደምደምታ ምንጪ ኩሉ ጸገማት ሃገርን ህዝቢን ኤርትራ ኢሳያስ ኣፈወርቂ ምኽኒ ብኹሉ ህዝብና ርዱእ ክኸውንን ካብ ስልጣን ምእላዩ እንኮ ምርጫ ምኽኒና ምግንዛብ ።

ሃገርናን ህዝብናን ካብ ዝዋረድ
ኢሳያስ ካብ ስልጣን ይውረድ ።